POLITISK KRONIK

UDLANDET

Juli 1963

2. – På grund af uenighed om sprogspørgsmålet indgiver den belgiske regering Lefèvre, en koalition af det kristelig sociale parti og socialdemokratiet, sin afskedsbegæring, men kong Baudouin nægter at modtage den, og 5/7 meddeler Lefèvre kongen, at der i regeringen er opnået enighed om et kompromis.

3. – FN's tidligere generalsekretær, fhv. udenrigsminister Trygve Lie, indtræder i den norske regering som industriminister (se 18/6).

4. – Præsident de Gaulle ankommer til Bonn for at deltage i det første arbejdsmøde i henhold til den fransk-tyske samarbejdstraktat.

5. – Den kinesiske delegation til konferencen om de ideologiske uoverensstemmelser i den internationale kommunistiske bevægelse ankommer til Moskva i en atmosfære kendetegnet ved skarp offentlig polemik fra begge sider. Delegationen ledes af generalsekretæren i det kinesiske kommunistparti, Teng Hsiao-ping, medens M. Suslov leder den russiske delegation. Samtalerne slutter 20/7, uden at der er opnået enighed; i det udsendte kommuniqué hedder det, at man har besluttet at afbryde forhandlingerne på ubestemt tid. – 14. Pravda offentliggør brevet af 14/6 (se 20/6) fra det kinesiske kommunistiske partis centralkomité samt et svar i form af et åbent brev fra det russiske kommunistiske partis centralkomité til partiets medlemmer. De kinesiske kommunistledere anklages for at være parat til at ofre millioner af menneskeliv i en atomkrig, for at ville genoplive Stalins regeringsmetoder og for at organisere splittelsesarbejde i andre kommunistiske partier, og der udtales formodning om, at de er mere nationalister end kommunister.

Æthiopien afbryder de diplomatiske forbindelser med Portugal. – 16. Senegal spærrer havne og flyvepladser for fly fra Portugal og forbyder indførsel af portugisiske varer. – 24. Det portugisiske udenrigsministerium protesterer mod Portugals udelukkelse fra FN's økonomiske kommission for Afrika. – 31. FN's sikkerhedsråd vedtager en resolution, hvori Portugal opfordres til at give sine besiddelser i Afrika selvbestemmelsesret, og hvori alle stater anmodes om ikke at levere Portugal våben, som kan anvendes til undertrykkelse af frihedsbevægelser (se 17/7). Vedtagelsen er enstemmig, men Storbritannien, Frankrig og USA undlader at stemme.

6. – På den kristelig-sociale unions (CSU) kongres i München genvælges fhv. forsvarsminister Franz-Josef Strauss som partiets formand.

7. – Ved valget i Argentina af valgmænd til præsidentvalget får den radikale folke-

union, hvis kandidat er Arturo Illia, knap 2,4 mill. stemmer, de intransigente radikale (kandidat: Oscar Alende) godt 1,5 mill. stemmer og det demokratiske fremskridtsparti (kandidat fhv. præsident Pedro Aramburu) 1,3 mill. stemmer. De tidligere præsidenter Peron og Frondizi (de intransigente radikale) opfordrer til at stemme blank, men antallet af blanke stemmesedler udgør kun ca. 16 pct. af det samlede stemmetal mod en tredjedel ved foregående valg. – 31. Arturo Illia vælges til præsident med 261 stemmer, medens Oscar Alende og Pedro Aramburu får henholdsvis 81 og 73 stemmer. Præsident Guido løslader ekspræsident Arturo Frondizi, der har været fange siden statskuppet 29/3 1962.

8. – Ved forhandlinger i London er der opnået enighed om, at føderationen Malaysia, bestående af Malaya, Singapore, Nord Borneo og Sarawak, skal træde i kraft 31/8. Sultanen af Brunei meddeler, at Brunei ikke vil underskrive overenskomsten. – 10. Præsident Sukarno udtaler, at Malayas premierminister, Tunku Abdul Rahman, har brudt sit løfte om ikke at oprette føderationen uden tilslutning fra Nord Borneos befolkning, og erklærer, at Indonesien ikke vil anerkende Malaysia (se 1/6).

Den amerikanske regering blokerer alle cubanske tilgodehavender i USA, i alt ca. 33 mill. $.

9.–12. – Under det græske kongepars officielle besøg i London iværksættes fjendtlige demonstrationer af venstreorienterede elementer, der kræver løsladelse af de politiske fanger i Grækenland. (se 11/6).

10. – Den syriske viceministerpræsident og indenrigsminister, general Amin el Hafez, udnævnes til forsvarsminister og chef for generalstaben, efter at den hidtidige forsvarsminister general Mohammes Ziyad el Hariri 7/7 er blevet arresteret og derefter deporteret til Paris. Hariri ledede kuppet 8/3, men er i modsætning til Hafez ikke medlem af Baath-partiet. – 18. Et kupforsøg i Damascus slås ned efter blodige kampe, og der foretages de flg. dage en række henrettelser. – 22. Præsident Nasser angriber det syriske regime og erklærer, at en union med Syrien er en umulighed, så længe Baath-partiet er ved magten. – 27. General Hafez udnævnes til præsident for revolutionsrådet og øverstkommanderende for de væbnede styrker.

Efter at der i Jordan 6/7 er afholdt valg til repræsentanternes hus, danner chefen for den provisoriske regering, Sherif Hussein bin Nasser (se 20/4) nyt ministerium.

11. – EEC's ministerråd har besluttet at opretholde kontakten med Storbritannien gennem Den vesteuropæiske Union.

Ecuadors præsident, Arosemena, styrtes ved et militærkup, og en militærjunta på 4 mand under ledelse af flådens øverstkommanderende, Ramón Castro Jijon, tager magten. – 31. USA anerkender det nye styre i Ecuador.

32 afrikanske stater (underskrivere af Addis Abeba pagten, se 26/5) anmoder om indkaldelse af FN's sikkerhedsråd for at behandle »den eksplosive situation« i Sydafrika. – 13. Den indiske regering spærrer samtlige havne og flyvepladser for skibe og fly fra Sydafrika. 16/7 tager Senegal samme skridt og forbyder al vareindførsel fra Sydafrika.

13. – Ved en folkeafstemning i de pågældende områder godkendes med overvældende flertal en lov, hvorefter Benin og Delta provinserne i Vest Nigeria udskilles som en særlig region, således at Nigeria herefter består af 4 regioner (forbundsstater).

16. – I Marokko arresteres en lang række ledere af oppositionspartiet Den nationale union af folkelige kræfter (UNFP), anklaget for komplot mod statens sikkerhed og forfatningsmæssige institutioner. – 28. De lokale valg i Marokko resulterer i en overvældende sejr for regeringspartiet, Fronten

til forsvar for de konstitutionelle institutioner (FDIC). Oppositionspartierne boycotter valgene, men ifl. indenrigsministeriets opgørelse er valgdeltagelsen 76 pct.

17. – Portugals forsvarsminister meddeler, at der er udbrudt oprør i portugisisk Guinea, og at oprørerne holder 15 pct. af området besat. Han erklærer, at oprørerne er uddannet i nordafrikanske og kommunistiske lande.

Den japanske regering under Hayato Ikeda omdannes.

18. – Præsident Kennedy foreslår i et budskab til kongressen en række foranstaltninger til forbedring af betalingsbalancen.

20. – I New Delhi underskrives en luftforsvarsoverenskomst mellem USA, Storbritannien og Indien.

22. – Efter en konference i London meddeles, at Britisk Honduras fra 1/1 1964 vil opnå indre selvstyre. – 24. Guatemala, der gør krav på Britisk Honduras, afbryder de diplomatiske forbindelser med Storbritannien.

23. – Victor Marijnen, det katolske folkeparti, danner ny hollandsk regering. Den nye regering er ligesom den afgående under de Quay, i hvilken Marijnen var landbrugsminister, en koalitionsregering af det katolske folkeparti, de liberale og de to protestantiske partier, den kristelig historiske union og det antirevolutionære parti. Joseph Luns fortsætter som udenrigsminister.

25. – Ved forhandlinger i Moskva (se 10/6), påbegyndt 15/7, er der opnået enighed mellem Sovjetunionen, Storbritannien og USA om en aftale om standsning af forsøg med kernevåben undtagen forsøg under jorden. Aftalen står åben for alle stater. Den skal løbe på ubestemt tid, men kan opsiges af hver af de kontraherende parter med 3 måneders varsel, hvis det skønnes, at ekstraordinære begivenheder på kernevåbenområdet sætter nationens højeste interesser på spil. – 26. Ministerpræsident Khruschchev udtaler i et interview i Pravda og Izvestija, at den afspænding, som aftalen betyder, giver en gunstig lejlighed til at bringe andre internationale problemer nærmere til en løsning og nævner i denne forbindelse en ikke-angrebspagt mellem NATO og Warszawapagtens magter, foranstaltninger for at hindre pludselige angreb, reduktion af de fremmede styrker i Øst- og Vesttyskland samt Tysklandsspørgsmålet. – 28. Udenrigsminister Dean Rusk erklærer, at aftalen muligvis betegner et vendepunkt i forholdet mellem Øst og Vest, og at der ved hans planlagte besøg i Moskva for at underskrive aftalen muligvis vil blive bragt andre internationale spørgsmål på bane. – 29. Præsident de Gaulle giver til kende, at Frankrig under de nuværende forhold ikke vil tiltræde aftalen, men inden udgangen af 1963 selv vil fremsætte forslag. – 31. Den kinesiske regering betegner aftalen som svindel og et forsøg fra de tre magters side på at konsolidere deres monopolstilling. Undtagelsen for forsøg under jorden er til fordel for den amerikanske imperialisme, og Sovjetunionen har ved at slutte aftalen vendt sig mod fredens kræfter og mod Kina.

28. – Fernando Belaunde Terry indsættes som Perus præsident (se 9/6) og udnævner en regering med Oscar Trelles Montes, det folkelige aktionsparti (PAP), som ministerpræsident. (Efter valget 9/6 består deputeretkammeret af 50 PAP og PCD, 58 APRA, 27 Odrista-tilhængere (den nationale union) og 5 uafhængige). – 29. De diplomatiske forbindelser med Venezuela, suspenderet efter militærkuppet 29/7 1962, genoprettes.

30. – FN's økonomiske og sociale råd (ECOSOC) vestager med 6 stemmer mod 2 (10 undlader at stemme) en resolution, hvorefter Sydafrikas deltagelse i arbejdet i den økonomiske kommission for Afrika

suspenderes, indtil apartheid-politikken er opgivet (se 11/7).

31. – The Peerage Act, der giver overhusmedlemmer adgang til for livstid at give afkald på deres adelskab og lade sig indvælge i underhuset, træder i kraft. Lord Stansgate (A. N. Wedgwood Benn) og Lord Altrincham (John Grigg) giver straks afkald på deres adelskab.

August 1963

1. – På en konference i London er det besluttet, at Malta skal opnå uafhængighed senest 31/5 1964.

Ved forhandlinger i Kabul er opnået enighed om at slutte en grænseoverenskomst mellem Afghanistan og Kina.

2. – Tunesien og Madagascar afbryder de diplomatiske forbindelser med Portugal (se 5/7). – 6. Guinea spærrer havne og flyvepladser for portugisiske skibe og fly. – 12. Ministerpræsident Salazar forsvarer Portugals politik over for sine oversøiske territorier og anklager vestmagterne for at bane vej for kommunismen i Afrika. – 15. Æthiopien spærrer havne og flyvepladser for portugisiske fly og forbyder import fra og eksport til Portugal. Det samme gør Libyen 22/8. – 30. Den portugisiske regering har indbudt FN's generalsekretær, U Thant, til et besøg i Lissabon med det formål at få fjernet misforståelser m. h. t. Portugals politik over for sine oversøiske territorier.

5. – Udenrigsministrene Dean Rusk, Gromyko og Lord Home underskriver i Moskva-traktaten mellem USA, USSR og Storbritannien om forbud om kernevåbenforsøg (se 25/7). I en fælles udtalelse betegnes traktaten som et vigtigt første skridt til formindskelse af international spænding og styrkelse af freden. Fra 8/8 er der adgang for alle andre stater til at underskrive traktaten, og de fleste benytter sig heraf. Kinas afvisende holdning giver anledning til en heftig polemik med Sovjetunionen. 16/8 beslutter forbundsregeringen i Bonn at underskrive traktaten, efter at USA og Storbritannien har meddelt Sovjetunionen, at de ikke anerkender Østtysklands underskrift. Samtidig med sin underskrift 19/8 afgiver forbundsregeringen en erklæring om, at forbundsrepublikken ikke hermed anerkender noget område som stat, som den ikke allerede har anerkendt.

Statscheferne i Indonesien, Malaya og Philippinerne er på en konference i Manila blevet enige om at anmode FN om at sende en kommission til Nord Borneo og Sarawak for at undersøge, om befolkningen ønsker tilslutning til Malaysiaføderationen. På konferencen har regeringscheferne i de 3 lande bekræftet beslutningerne på udenrigsministerkonferencen i Manila (se 1/6) om forstærket samarbejde (Maphilindo). 12/8 udnævner generalsekretær U Thant en kommission på 9 medlemmer, som skal rejse til Borneo. – 28. På et møde i Singapore er Malaya, Singapore, Sabah (Nord Borneo) og Sarawak samt Storbritannien enedes om, at Malaysiaføderationen skal træde i kraft 16/9 (se 8/7).

7. – FN's sikkerhedsråd (se 11/7) vedtager en resolution, der opfordrer alle stater til at standse udførsel af våben til Sydafrika. Vedtagelsen er enstemmig, men Storbritannien og Frankrig undlader at stemme.

9 – Den spanske regering beslutter at give øen Fernando Po og territoriet Rio Muni (tilsammen tidligere Spansk Guinea) selvstyre. Fernando Po og Rio Muni har ligesom de øvrige spanske besiddelser i Afrika, Spansk Sahara og Ifni-enklaven i Marokko, hidtil haft status som

oversøiske provinser med repræsentation i Cortes.

14. – I Algeriet (se 22/6) nedlægger Ferhat Abbas, i sin tid chef for eksilregeringen, sit hverv som nationalforsamlingens præsident. 16/8 ekskluderes han af den nationale befrielsesfront (FLN). – 28. Nationalforsamlingen vedtager et forfatningsforslag, hvorefter FLN bliver det eneste tilladte politiske parti i Algeriet, og som giver præsidenten meget vidtgående beføjelser.

15. – Efter 3 dages uroligheder i Brazzaville i (det tidligere franske) Congo træder præsident Fulbert Youlou tilbage, og 16/8 dannes med hærens og fagforeningsledernes støtte en provisorisk regering under ledelse af Alphonse Massemba-Débat.

Marokkos justitsminister Bahnini oplyser, at de arresterede UNFP-ledere (se 16/7) havde forberedt et statskup til 20/7, hvorunder kong Hassan skulle være myrdet.

16. – Udenrigsminister Dean Rusk erklærer, at konflikten i Syd Vietnam mellem regeringen og buddhisterne (se 11/6) er så meget mere beklagelig, som der netop nu er gjort fremskridt i kampen mod de kommunistiske Viet Cong guerillastyrker. – 21. Spændingen i Syd Vietnam når et højdepunkt. Præsident Ngo Dinh Diem proklamerer krigstilstand. Hæren besætter en række pagoder, og ledende buddhister arresteres. Det amerikanske udenrigsministerium erklærer, at aktionen er en direkte krænkelse af regeringens løfte om en forsonligere politik over for buddhisterne.

Mellem Canada og USA er der opnået enighed om de betingelser, hvorunder kernevåbenammunition vil blive stillet til rådighed for de canadiske styrker (se 11/5).

20. – Israel kræver FN's sikkerhedsråd indkaldt i anledning af en række episoder ved den israelsk-syriske grænse. – 21. Syrien, der giver Israel skylden, kræver ligeledes sikkerhedsrådet indkaldt. Den forenede arabiske Republik sætter sine styrker i alarmberedskab.

22. – Resultatet af en revision af de politiske processer i Tjekoslovakiet i årene 1949–54 offentliggøres. En række henrettede, deriblandt generalsekretær i det kommunistiske parti Rudolf Slansky, er blevet rehabiliteret.

23. – Efter 4 dages debat på grundlag af udvalgsindstillingerne om Kings Bay-sagen (se 18/6) vedtager stortinget med 76 stemmer (de 4 ikke-socialistiske partiers 74 og socialistisk folkepartis 2 mand) mod 74 (arbejderpartiet) et mistillidsvotum til ministeriet Gerhardsen. Et tillægsforslag af SF's fører, Finn Gustavsen, gående ud på, at regeringskrisen bedst løses ved, at der søges dannet en ny regering af arbejderpartiet, får kun SF's egne 2 stemmer. – 27. Højres parlamentariske fører, John Lyng, danner koalitionsregering, bestående af 5 repræsentanter for højre, 4 for centerpartiet, 3 for kristeligt folkeparti og 3 for venstre. Erling Wikborg (kr. f.) bliver udenrigsmin., Dagfinn Vårvik (c.) finansmin., Kaare Meland (h.) industrimin., Håkon Kyllingmark (h.) forsvarsmin., Kaare Willoch (h.) handelsmin., Olaf Kortner (v.) kirke- og undervisningsmin., Bjarne Lyngsted (v.) kommunalmin., Kjell Bondevik (kr. f.'s parlamentariske fører) socialmin., Lars Leiro (c.) samfærdselsmin., Hans Borgen (c.) landbrugsmin., Onar Onarheim (h.) fiskerimin., Petter Koren (kr. f.) justitsmin., Ole Myrvoll (v.) løn- og prismin. og Karen Grönn Hagen (c.) chef for familie- og forbrugerdepartementet.

30. – Den finske regering Karjalainen (se 13/4 1962) indgiver sin afskedsbegæring, efter at de tre fagforbunds (FFC-) repræsentanter i ministeriet er gået af, fordi regeringen har besluttet en forhøjelse af landbrugets producentpriser uden forøgelse af levnedsmiddelsubsidierne.

Den amerikanske regering suspenderer en kredit til udbygning af en lufthavn i Pakistan, efter at der mellem Pakistan og Kina er afsluttet en luftfartsaftale, som bl. a. giver kinesiske fly landingsrettigheder i Pakistan.

September 1963

2. – Præsident Kennedy udtaler, at regeringen i Syd Vietnam ved sin politik over for buddhisterne har mistet kontakten med befolkningen og derved handlet meget uklogt, da kampen mod kommunisterne ikke kan vindes uden befolkningens støtte. – Premierminister Nehru går ved en udenrigspolitisk debat i det indiske parlament ind for afholdelse af en konference af buddhistiske stater om stillingen i Syd Vietnam. – 9. Præsident Kennedy erklærer, at en standsning af den amerikanske hjælp til Syd Vietnam vil være skadelig og kun gavne kommunisterne. USA vil derfor ikke trække sig tilbage, men gøre sin indflydelse gældende for at hidføre en afspænding i Syd Vietnam. – 12. FN's generalsekretær, U Thant, fordømmer forfølgelsen af buddhisterne.

Iraks præsident, Aref, afslutter et besøg i Damascus, hvorunder han har forhandlet med præsidenten for revolutionsrådet, general Hafez, og andre repræsentanter for den syriske regering. Der er opnået enighed om forstærket militært og økonomisk samarbejde, bl. a. skal et fælles økonomisk råd forberede en økonomisk union mellem de to lande.

3. – Premierminister Verwoerd foreslår Storbritannien, at administrationen af protektoraterne Bechuanaland, Basutoland og Swaziland overtages af Sydafrika, som hurtigere og mere effektivt vil kunne føre dem frem til uafhængighed og velstand. Den britiske regering afviser forslaget. – 6. Mali spærrer havne og flyvepladser for sydafrikanske skibe og fly og forbyder import fra og eksport til Sydafrika (se 7/8). – 10. Udenrigsminister Eric Louw kritiserer vestmagternes holdning over for Sydafrika og truer med, at Sydafrika kan ændre sin holdning i kampen mod kommunismen, f. eks. ved at opsige overenskomsten med Storbritannien om adgang til at benytte flådebasen Simonstown og ved at unddrage guldmarkedet i London Sydafrikas guldproduktion. – 18. FNs særlige udvalg om apartheidpolitikken anbefaler nye foranstaltninger mod Sydafrika, bl. a. forbud mod udvandring til Sydafrika og en effektiv våbenembargo, og det henstilles til generalforsamlingen og sikkerhedsrådet af overveje muligheden for at udelukke Sydafrika af FN. – 23. Den forenede arabiske Republik afbryder de økonomiske forbindelser med Sydafrika. – 25. På FNs generalforsamling fordømmer udenrigsminister Per Hækkerup apartheidpolitikken, men erklærer, at også de hvide sydafrikaneres rettigheder må sikres.

5. – Algeriets regering omdannes. – 7. Belkacem Krim (udenrigsminister i eksilregeringen), der opholder sig i Schweiz, nedlægger sit mandat som medlem af nationalforsamlingen og fordømmer i et åbent brev Ben Bellas diktatur. – 8. Ved folkeafstemningen om den nye forfatning afgives godt 5 mill. ja-stemmer, knap 100.000 nej-stemmer. Antallet af stemmeberettigede er ca. 6,3 millioner. Opfordring til at boycotte afstemningen, udgået fra Ait Ahmed (Front des Forces Socialistes) følges især af berberne i Kabylen. – 15. Ved præsidentvalget får Ben Bella, der er eneste kandidat, over 5,5 af 6,3 mill. mulige stemmer. – 30. Ben Bella hævder, at Marokko koncentrerer tropper ved grænsen til Algeriet for at støtte berbernes opstand i Kabylen.

6. – Sovjetunionen protesterer over for USA og Storbritannien imod, at en repræsentant for Formosa-Kina i Washington har underskrevet traktaten om standsning af kernevåbenforsøg. Sovjetunionen anerkender kun én kinesisk stat, nemlig Den kinesiske Folkerepublik (se 5/8). – 7. Ministerpræsident Fidel Castro erklærer, at Cuba ikke foreløbig vil underskrive traktaten om standsning af kernevåbenforsøg. – 24. USA's senat ratificerer traktaten med 80 stemmer mod 19.

10. – Præsident Kekkonen opfordrer formanden for det finske folkepartis rigsdagsgruppe, Esa Kaitila, til at undersøge mulighederne for at danne en af centrum domineret parlamentarisk flertalsregering (se 30/8). Kaitila påtager sig opgaven, men opgiver 17/9 forsøget. – 18. Præsident Kekkonen udtaler ved rigsdagens 100 års jubilæum, at i Finland er en regering af alle partier den eneste mulighed, hvis man vil have en langvarig og stabil regering. – 19. Kekkonen overdrager til rigsdagens formand, agraren Kauno Kleemola, at undersøge mulighederne for en samlingsregering eller en anden løsning af regeringskrisen på parlamentarisk basis. Tanken om en regering også omfattende folkedemokraterne afvises straks af samlingspartiet, det svenske folkeparti og det finske folkeparti; kun agrarerne erklærer sig uden reservationer rede til at gå ind i en regering af alle partier. Ved månedens udgang synes stillingen at være den, at der kun er to muligheder tilbage: et ministerium af samme type som Karjalainens afgående og en embedsmandsregering.

12. – I Ankara underskrives overenskomsten om Tyrkiets associering med EEC.

14. – Rapporten fra FN-missionen i Nord Borneo og Sarawak (se 5/8) går ud på, at befolkningens flertal ønsker tilslutning til Malaysia. – 15. Udenrigsminister Subandrio erklærer, at Indonesien ikke accepterer rapporten og ikke vil anerkende Malaysia. – 16. Efter at føderationen Malaysia er trådt i kraft, angriber demonstranter den britiske ambassade i Djakarta. – 17. De diplomatiske forbindelser mellem Malaysia og Indonesien afbrydes, og Malaysia hjemkalder sin ambassadør i Philippinerne. – 18. Demonstranter sætter ild på den britiske ambassade i Djakarta. Malaysia indfører alarmberedskab og beslutter at tage skridt til indkaldelse af reserver. – 19. Den indonesiske regering beklager begivenhederne i Djakarta og lover at sikre britiske statsborgeres liv og ejendom. – 20. Præsident Sukarno beordrer de forskellige regeringsdepartementer til at overtage britiske firmaer i Indonesien. Det tilføjes, at formålet ikke er nationalisering, men at sikre produktionen. – 22. Ved valget til lovgivende forsamling i Singapore besætter premirminister Lee Kuan Yew's parti, folkets aktionsparti, 37 af i alt 51 pladser. – 23. Indonesien forbyder udførsel af olie og naturgas til Malaysia, og tinkoncentrater vil blive sendt til Europa til smeltning i stedet for til Penang i Malaya. – 25. Indonesien sender faldskærmstropper til grænsegarnisoner i Borneo.

15. – Den forenede arabiske Republik afbryder de økonomiske forbindelser med Portugal.

16. – Statsminister Lyng (se 23/8) forelægger den nye norske regerings tiltrædelseserklæring for stortinget. Under debatten herom, der begynder 18/9, fremlægger fhv. statsminister Einar Gerhardsen på arbejderpartiets vegne et radikaliseret program, som vinder bifald fra Finn Gustavsen, s. f. – 20. I stortinget stemmer arbejderpartiets 74 medlemmer for et forslag om, at regeringen bør lægge arbejderpartiets erklæring til grund for sit arbejde, medens et forslag fra s. f., hvorefter arbejderpartiets erklæring giver et bedre grundlag for arbejdet end regeringserklæringen, får s. f.'s 2 stemmer. For tilslutning til regeringserklæringen stemmer regeringspartiernes 74 medlemmer. Som følge af det således konstaterede »negative flertal« mod regeringen indgiver statsminister Lyng 21/9 ministeriets afskedsbegæring. – 23. De kommunale valg viser fremgang for arbejderpartiet, højre og centerpartiet, tilbagegang for kristeligt folkeparti, venstre og især kommunisterne. Partiernes procentvise andel af stemmerne er: a. 45,99 (forrige gang 43,72), h. 19,70 (18,61), komm. 1,79 (3,83), kr. f. 6,80 (7,43), cp. 8,27 (7,91), v. 8,31 (8,86), s. f., der ikke opstillede ved det foregående valg, 2,80, andre, især upolitiske lister 6,34 (9,56). – 25. Kongen udnævner ny

arbejderpartiregering med Einar Gerhardsen som statsminister. Tre af ministrene i Gerhardsens foregående regering, kommunalmin. Oskar Skogly, fiskerimin. Nils Lysö og landbrugsmin. Einar Wöhni, er ikke medlemmer af den nye regering, og to, justitsmin. Jens Haugland og handelsmin. O. Chr. Gundersen, har andre porteføljer. Ministeriets sammensætning er herefter: Halvard Lange udenrigsmin., Gudmund Harlem forsvarsmin., O. Chr. Gundersen justitsmin., Andreas Cappelen finansmin., Jens Hauglund kommunalmin., Leif Granli landbrugsmin., Helge Sivertsen kirke- og undervisningsmin., Trygvé Lie industrimin., Erik Himle handelsmin., Trygve Bratteli samfærdselsmin., Magnus Andersen fiskerimin., Aase Bjerkholt familie- og forbrugermin., Karl Trasti pris- og lønmin. og Olaf Gjærevoll socialmin.

17. – Parlamentsvalget i Iran (Persien), det første hvor kvinder har valgret og valgbarhed, resulterer i en overvældende sejr for den nationale unions kandidater, der støtter shahens reformprogram.

21. – Tjekoslovakiets ministerpræsident, Viliam Siroky, og en række andre ministre afskediges, og Siroky udstødes af det kommunistiske partis præsidium. Til ny ministerpræsident udnævnes Josef Lenart, hidtil præsident for det slovakiske nationalråd.

26. – Overenskomsten af 1953 mellem Spanien og USA om amerikanske baser i Spanien forlænges for 5 år.

Det græske parlament opløses, og der udskrives nyvalg til 3/11. Lederen af det største oppositionsparti (centrumsunionen), Papandreou, kræver ministeriet Pipinelis' afgang som betingelse for at deltage i valget. – 29. Kong Paul udnævner et upolitisk forretningsministerium under ledelse af højesteretspræsident Stylianos Mavromihalis.

DANMARK

Juli 1963

2. – Den faste voldgiftsret kender havnearbejdernes beslutning om at nægte at losse sydafrikanske varer ulovlig.

5. – Havnearbejderne i Københavns frihavn nægter at losse sydafrikanske varer fra det svenske skib »Lommaren«, som derefter sejler til Århus.

6. – Forsvarsminister Victor Gram udtaler, at forudsætningen om, at vi fortsat kunne regne med våbenhjælp udefra, ikke synes at holde stik, og at vi må forudse, at videreførelsen af materielanskaffelsesprogrammet i alt væsentligt må ske for nationale midler.

15. – Vesttysklands udenrigsminister, Gerhard Schröder, ankommer til Odense, hvor han indleder et 3 dages officielt besøg i Danmark.

17. – Ved afslutningen af udenrigsminister Gerhard Schröders besøg meddeles, at den danske og den vesttyske regering er enige om, at der snarest bør skabes fortløbende kontakt mellem Danmark og EEC.

18. – Malayas premierminister, Tunku Abdul Rahman, ankommer til København på officielt besøg.

19. – Den faste voldgiftsret idømmer 34 havnearbejdere i København og Århus, som nægtede at losse sydafrikanske varer, en personlig bod på 35 kr. hver. Desuden skal havnearbejdernes fagforeninger i København og Århus betale henholdsvis 8000 og 3000 kr. for ikke med tilstrækkelig styrke at have forsøgt at afværge aktionen.

26. – Fællesklubberne inden for Havnearbejdernes Fællesforbund i København erklærer i en udtalelse, at man uanset voldgiftsrettens kendelse vil fortsætte aktionen mod sydafrikanske varer.

29. – Ved åbningen af Færøernes lagting meddeler lagmanden, Hakon Djurhuus, at landsstyret ønsker Færøernes repræsentation i folketinget afskaffet og en revision af hjemmestyreloven med henblik på udvidet selvstyre.

30. – Regeringen beslutter, at Danmark skal tiltræde aftalen om standsning af forsøg med kernevåben.

31. – Østrigs udenrigsminister, Bruno Kreisky, ankommer til København på officielt besøg.

Reguleringspristallet er faldet fra 102 (101,6) i april til 101 (100,9) i juli (januar 1963 = 100). Nedgangen skyldes lavere priser på kartofler og grønsager samt sukker. Det nye pristal medfører ingen ændring af arbejder- og tjenestemandslønningerne.

August 1963

7. – Finansminister Poul Hansen nedsætter to udvalg. Det ene skal udarbejde forslag til ændringer i skatte- og boliglovgivningen med sigte på at modvirke uligheder i boligudgiftens størrelse for henholdsvis lejere og ejere af egen bolig. Det andet, ejendomsskatteudvalget, skal beskæftige sig med vurderingsreglerne og

reglerne om grundstigningsskyld samt muligheden for at gennemføre mere ensartede regler for påligning og opkrævning af ejendomsskatterne til stat og kommune.

8. – Den faste voldgiftsret afsiger foreløbig kendelse, hvorefter en strjke på Esbjerg Andels-Slagteri, der har løbet siden 1/8, er ulovlig og arbejdet straks skal genoptages.

9. – Danmarks ambassadører i Washington, London og Moskva underskriver aftalen om standsning af forsøg med kernevåben.

Fhv. minister Bertel Dahlgaard udtaler ønsket om, at det kommende valg kombineres med en folkeafstemning om kildeskat og skattefradragsret.

De strejkende slagteriarbejdere i Esbjerg vedtager at fortsætte den ulovlige strejke, indtil slagteriet genindfører 6 dages arbejdsugen (arbejderne har tidligere godkendt 5 dages arbejdsugen).

12. – Udenrigsminister Per Hækkerup har besvaret et spørgsmål fra Poul Møller (k. f.) om indholdet af de informationer, regeringen har indhentet i fællesmarkedslandene om disse landes syn på jordlovene i forhold til Romtraktaten. Poul Møller er ikke tilfreds med svaret og har anmodet udenrigsministeren om at fremsende de pågældende indberetninger til folketingets markedsudvalg.

Dansk Smede- og Maskinarbejder Forbunds 75-års jubilæumskongres åbnes af formanden, folketingsmand Hans Rasmussen, der udtaler, at fagbevægelsen står på tærsklen til stigende indflydelse gennem økonomisk og industrielt demokrati. Statsminister J. O. Krag erklærer, at en stram finanspolitik fortsat er nødvendig, og formanden for LO, Eiler Jensen, gør sig til talsmand for opsamling af midler i fonds, der ikke ledes af privatkapitalistiske særinteresser, men gennem investeringer kan modvirke tendensen til monopolisering af dansk erhvervsliv. Han hilser med tilfredshed, at der i helhedsløsningen er indarbejdet bestemmelser om opbygning af en fond, der skal danne grundlaget for ydelsen af tillægspension.

13. – Folketingets udvalg om de ikke færdigbehandlede 3 jordlovsforslag (se 28/6) holder møde og bemyndiger formanden, Kaj Jensen (s.), til efter forhandling med ministrene at afgøre, om udvalget skal fortsætte arbejdet på det foreliggende grundlag, eller om det skal afvente nye forslag fra regeringen.

I sin kongresberetning (se 12/8) opfordrer Hans Rasmussen fagbevægelsen til at lægge vægt på den politiske indflydelse. Han ønsker arbejdstiden fastsat ved lov og rejser spørgsmålet om oprettelse af en fælles produktionsfond, til hvilken virksomhederne skulle indbetale en del af deres overskud.

Den faste voldgifsret idømmer slagteriarbejderne i Esbjerg, der endnu ikke har genoptaget arbejdet, en bod på i alt 78.000 kr. for tiden til og med 8/8.

16. – Regeringen beslutter, at der i september i folketingets markedsudvalg skal optages forhandlinger om ændringer i de 4 jordlove, der forkastedes ved folkeafstemningen, og at landbrugsminister Skytte med landbokommissionen skal drøfte tanken om en decentralisering af jordlovsudvalgets arbejde ved oprettelse af lokale jordbrugsnævn.

17. – Nationalbanken meddeler, at diskontoen fra 19/8 nedsættes med 1/2 pct. til 6 pct.

20. – På grundlag af den ekstraordinære rets undersøgelse tildeler landbrugsminister Skytte efter beslutning i regeringen docent ved landbohøjskolen, dr. Kjeld Wamberg, irettesættelse for tjenesteforseelser i tre tilfælde, men følger ikke højskolens krav om afskedigelse.

21. – Havnearbejdere i Aalborg afbryder losningen af det svenske skib »Hallaren«, der bl. a. medfører en ladning mangan-

erts fra Sydafrika, da demonstranter opfordrer til boycot af fartøjet. Episoden fører den næste dag til nedlæggelse af alt arbejde i havnen.

22. – Udenrigsministeriet har anmodet den danske ambassadør i London om at fremsætte en beklagelse over for de britiske myndigheder i anledning af beslutningen om at åbne for import af 27.000 t smør ud over de kvanta, der er fastsat i kvotaordningerne, idet den danske regering frygter, at den øgede import vil føre til prisfald og gøre ophævelsen af den britiske smørtold illusorisk.

23. – Bankerne og sparekasserne beslutter i anledning af diskontonedsættelsen og de deraf følgende nedsættelser af pengeinstitutternes udlånsrentesatser at nedsætte de maksimale rentesatser for indlån med 1/4 pct. For de skattebegunstigede opsparingsformer sker dog ingen nedsættelse af indlånsrenten.

24. – Formanden for Handels- og Kontormedhjælpernes Forbund, Erling Dinesen, har modtaget statsminister J. O. Krags opfordring til ham om at blive arbejdsminister. Arbejds- og socialminister Kaj Bundvad fortsætter som socialminister.

Havnearbejderne i Aalborg vedtager at fortsætte strejken. Efter et fællesmøde mellem LO og arbejdsgiverforeningen er arbejdet på »Hallaren« givet fri.

Slagteriarbejderne i Esbjerg er for den ulovlige strejke idømt en bod på i alt 175.000 kr.

25. – Statsminister J. O. Krag advarer vælgerne mod at stemme på SF, idet han henviser til begivenhederne i Norge (se Udlandet 23/9), og dementerer rygterne om efterårsvalg.

Fhv. minister Poul Sørensen (k. f.) erklærer, at det vil være naturligt, om man ved gennemførelsen af nye jordlove afskaffer grundværdistigningsskylden. En folkeafstemning, der går regeringen imod, skal ikke automatisk medføre et regeringsskifte, men et nederlag som det, der er tilføjet ministeriet Krag ved folkeafstemningen, må begrænse en regerings muligheder.

26. – Frankrigs premierminister, Georges Pompidou, ankommer til København på et 3 dages officielt besøg.

27. – Folketingets ombudsmand udbeder sig en redegørelse fra politimesteren i Fåborg i anledning af en klage over en 19 timers lang afhøring af en husmand.

28. – Handelsminister Baunsgaard forelægger på et møde med repræsentanter for rederierne og de søfarendes organisationer skitse til forslag om nye bemandingsregler m. m.

31. – Japans udenrigsminister, Ohira, ankommer til København på besøg i Danmark efter indbydelse af udenrigsminister Per Hækkerup.

Undervisningsminister K. Helveg Petersen udtaler på det radikale venstres hovedbestyrelsesmøde, at der i folkeafstemningens nej til jordlovene utvivlsomt også lå et nej til staten, selv om der samtidig i praktisk taget alle lande er en tendens til at ville lægge mere og mere over på staten med det resultat, at udgiftsbudgettet vokser.

September 1963

1. – Handelsminister Baunsgaard (r. v.) udtaler, at eventuelle tyske ønsker om et udvidet militært samarbejde med Danmark ikke vil blive imødekommet.

3. – Statsminister J. O. Krag meddeler en delegation af havnearbejdere for hele landet, at regeringen fordømmer den sydafrikanske raceadskillelsespolitik, men ikke

vil etablere boykot over for den sydafrikanske union.

I Aalborg er havnearbejderne gået i gang med losningen af »Hallaren«, der nu foregår uforstyrret af demonstranter.

Den tjekoslovakiske regering kræver i en note til den danske regering en københavnsk vognmand og hans chauffør straffet for udsmugling af et tjekisk ægtepar til Østrig.

4. – Forsvarminister Victor Gram (s.) meddeler, at der ikke foreligger konkrete planer om ændringer i det øvelsesmæssige samarbejde inden for NATO, hvorfor der i denne henseende ingen problemer har været at tage stilling til for regeringen eller dens forsvarsudvalg (se 1/9).

Det afsluttede statsregnskab for 1962–63 viser, at de samlede drifts- og anlægsudgifter har ligget 434 mill. kr. højere end forudsat ved omsforliget (8540 mill. kr.).

Den konservative folketingsgruppes formand, fhv. minister Poul Sørensen, der selv er medlem af radiorådet, udtaler ønske om en ny radiolov, der fjerner det politiske element fra den daglige ledelse i radio og fjernsyn.

5. – I London er en dansk regeringsdelegation blevet orienteret om den britiske regerings planer om kontrol med baconproduktionen.

6. – Det er aftalt, at Danmark genoptager kontakten med Fællesmarkedet, idet udenrigsminister Per Hækkerup i spidsen for en embedsmandsdelegation 8/10 skal have et møde med Fællesmarkedets kommission i Bruxelles.

På det nordiske udenrigsministermøde i Stockholm er det besluttet at nedsætte et fælles embedsmandsudvalg, der inden åbningen af FNs 18. generalforsamling skal undersøge, hvorledes man bedst gennem normale kanaler lægger tryk på Sydafrika for at få det til at ændre apartheidpolitikken.

7. – Ved Socialdemokratiets årsmøde vender statsminister J. O. Krag sig mod konservative udtalelser om, at helhedsløsningen ensidigt er vendt mod funktionærer og tjenestemænd, medens smedeforbundets medlemmer er blevet begunstiget.

Økonomiminister Kjeld Philip har meddelt Skivekredsens radikale venstre, at han ikke ønsker genopstilling ved næste folketingsvalg.

8. – Udenrigsminister Per Hækkerup udtaler i et interview til Associated Press, at økonomisk pression over for Sydafrika vil være en tvivlsom fremgangsmåde. Man må også prøve på at forstå det hvide mindretals situation og søge positive udveje for en løsning for de hvide på ligeberettigelsens grund.

Finansminister Poul Hansen tilkendegiver på Socialdemokratiets årsmøde, at der ikke skal ventes lempelse i skatter og afgifter. I en omtale af kildeskatten siger han, at partiets program forudsætter skattefradragsrettens ophævelse, og når der alligevel i nogen tid har været arbejdet med et kildeskatteforslag, hvori skattefradragsretten er bevaret, er årsagen, at der i befolkningen må antages at være flertal for kildeskat, men også flertal for besvarelse af skattefradragsretten.

9. – Tanganyikas præsident, Julius Nyerere, ankommer til København på 2 dages officielt besøg i Danmark.

10. – Folketingsudvalget om de 3 ikke færdigbehandlede jordlovsforslag (se 13/7) beslutter, at der skal nedsættes et udvalg, hvor også kommunerne skal være repræsenteret.

13. – USA's vicepræsident, Lyndon B. Johnson, ankommer til København på 3 dages officielt besøg i Danmark.

Tjenestetiden i flyvevåbnet, telegraftropperne og pansertropperne, i alt over 5000 mand, vil fra 1/1 1964 blive nedsat fra 16 til 14 måneder (søværnet har i forvejen 14 måneders tjenestetid).

Atomoplysningsudvalget, nedsat af regeringen efter henstilling fra en række videnskabsmænd i 1960, afgiver betænkning, »atomvåbenproblemer«.

16. – Efter et møde i folketingets markedsudvalg beslutter regeringen, trods udenrigsministerens betænkeligheder, at offentliggøre en række dokumenter, der dannede grundlag for statsminister J. O. Krag's udtalelser i radio og TV forud for folkeafstemningen om, at forslaget om bopælspligt indeholdt det eneste mulige nationale værn for dansk jord, hvis Danmark kom i EEC. Dokumenterne indeholder oplysninger, indhentet af danske embedsmænd fra embedsmænd i andre lande under fortrolig form.

17. – Kulturminister Bomholt har tildelt kontorchef Vagn Jensen, undervisningsministeriet, en irettesættelse, fordi han i sin egenskab af formand for Danmarks Naturfredningsforening har foreslået en kommune, der havde overtrådt naturfredningsloven, at betale 10.000 kr. til naturfondet for at opnå en indstilling om dispensation.

Forretningsudvalget for havnearbejdernes landskonference kræver af de 100 folketingsmænd, der har opfordret til boykot af sydafrikanske varer (se 9/5), at de gør deres indflydelse gældende i folketinget og sætter handling bag ord.

18. – Formandskabet for Det økonomiske Råd har tilstillet regeringen en redegørelse for den økonomiske situation, hvori det bl. a. hedder, at det ikke uden videre er givet, at det ved en fastholdelse af den stramme finanspolitik vil være muligt at opretholde den nuværende, stadig meget høje beskæftigelse; men der er snævre grænser for en ændring af den stramme økonomiske politik.

19. – På et møde mellem Dansk Arbejdsgiverforening, LO og havnearbejdernes organisationer fastsættes en samlet bod på 13.000 kr. til afgørelse af samtlige de boykotsager mod skibe med sydafrikanske varer, som endnu ikke er afgjort i den faste voldgiftsret.

21. – Finansminister Poul Hansen (s.) udtaler, at regeringen ikke tænker på at opgive den bundne opsparing. Skulle der vise sig muligheder for en lempelse af den økonomiske politik, må lettelserne komme renteområdet til gode.

Ved åbningen af Venstres landsmøde udtaler partiets formand, fhv. statsminister Erik Eriksen, at det er en urimelig og umoden tanke, at Venstre skulle tage initiativet til et samarbejde, endsige et regeringssamarbejde med Socialdemokratiet.

Til udkast til et nyt partiprogram for Venstre er der indkommet 175 ændringsforslag, de fleste fra kredsen omkring »Liberal Debat«.

22. – På Venstres landsmøde forkastes »Liberal Debat«s ændringsforslag til det nye program.

Ved åbningen af De uafhængiges landsmøde angriber formanden, Iver Poulsen, v. og k. f. for ikke at have udnyttet regeringens nederlag ved folkeafstemningen om jordlovene.

Dansk Samling vedtager på sit årsmøde en udtalelse, hvori der kræves en grundlovsrevision. Partiet ønsker en reform, der afskiller udøvende, lovgivende og dømmende magt og bremser organisationernes magtmisbrug. Skovejer Harald Høgsbro genvælges som partiets formand.

23. – På Venstres landsmøde genvælges partiets formand, Erik Eriksen, med akklamation. Til valget af næstformand opstiller »Liberal Debat« biskop H. Dons Christensen, Ribe, der får 106 stemmer, men fhv. minister Axel Kristensen genvælges med 299 stemmer. Formanden for »Liberal Debat«, sognepræst Finn Riber Jensen, advarer Venstre mod at binde sig for stærkt til nogen side, og ekspeditionssekretær Niels Westerby udtaler, at Erik

Eriksen efter et valg ikke bør udelukke en ren venstreregering, ligesom en bred samarbejdsregering kan blive en mulighed. Erik Eriksen afviser i sit svar en samarbejdsregering med socialdemokraterne.

På landsmødet er det vedtaget, at partiets navn herefter skal være »Venstre, Danmarks liberale parti«.

24. – Ved et møde på Københavns Rådhus af repræsentanter for danske og svenske kommuner vedtages det at oprette et Øresundsråd om spørgsmål af fælles interesse for Øresundsregionen.

Vejdirektoratet udsender en rapport om det fremtidige vejsystem i Nordsjælland. Vejnettets udbygning i de kommende år anslås at ville koste ca. 600 mill. kr.

Formanden for De samvirkende jyske Husmandsforeninger, Emanuel Vestbo, advarer mod nedsat produktion.

25. – Udenrigsminister Per Hækkerup udtaler i FN's generalforsamling, at Danmark finder en pressionspolitik over for Sydafrika nødvendig for at komme apartheidpolitikken til livs.

Regeringen har besluttet at nedsætte en kommission om håndværkets og den mindre industris forhold med professor Poul Milhøj som formand.

Fhv. statsminister Viggo Kampmann nedlægger sit folketingsmandat fra 1/10.

Forretningsudvalget for Danmarks Retsforbund konstituerer fhv. folketingsmand Kristian Kristensen som partiets formand, efter at fhv. folketingsmand Niels Andersen har trukket sig tilbage fra posten.

27. – De nordiske udenrigsministre har afslået en indbydelse fra den sydafrikanske regering til at besøge landet for at sætte sig ind i forholdene.